

صلى الله عليه وسلم

کلیه امتیازهای این پایان نامه به دانشگاه بوعلی سینا تعلق دارد. در صورت استفاده از تمام یا بخشی از مطالب این پایان نامه در مجلات، کنفرانس‌ها و یاسخنرانی‌ها، باید نام دانشگاه بوعلی سینا یا اساتید راهنمای پایان نامه و نام دانشجو با ذکر مأخذ و ضمن کسب مجوز کتبی از دفتر تحصیلات تکمیلی دانشگاه ثبت شود. در غیر این صورت مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

باسمه تعالی

دانشگاه بوعلی سینا

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه آموزشی علوم تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش

عنوان:

بررسی رابطه ذهنیت فلسفی مدیران با روحیه شغلی معلمان مدارس

ابتدائی دخترانه شهر همدان در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹

استاد راهنما:

دکتر سیروس قنبری

استاد مشاور:

دکتر فرهاد سراجی

نگارش:

لیلا سعیدیان

تابستان ۱۳۸۹

تقدیر و تشکر

اکنون که توانائی جمع آوری و تهیه این مجموعه رایافته ام، ضمن سپاس از پروردگار مهربانم که توفیق خدمت در راه علم را نصیبم کرد، بر خود لازم می دانم از زحمات اساتید بزرگوار و کلیه عزیزانی که در تدوین این رساله مرایاری نمودند، تقدیر نمایم. مراتب قدردانی خود را تقدیم استاد عزیز و عالیقدرم جناب آقای دکتر قسبری می نمایم که در طول تحصیل و اجرای این پایان نامه با سنگینی تمام راهنما و مشوق اصلی برایم بودند.

از استاد گرامی، جناب آقای دکتر سراجی که همواره حین مشورت با ایشان به واسطه روشن کردن مسیر پر فراز و نشیب پایان نامه ام کمک نمودند، صمیمانه سپاسگزارم.

اندک ره توشه می دانش اندوزی خویش را

تقدیم می دارم به

پدر و مادر فهیم، مهربان و دلسوزم.

فصل اول: کلیات تحقیق

۲	مقدمه
۳	بیان مساله
۵	اهمیت و ضرورت تحقیق
۶	اهداف و سوالات تحقیق
۷	تعریف واژه ها و اصطلاحات تحقیق
۷	تعریف مفهومی
۹	تعریف عملیاتی

فصل دوم: مبانی نظری و سوابق پژوهشی موضوع تحقیق

۱۲	الف) ذهنیت فلسفی
۱۳	تعریف ذهن
۱۳	تعریف فلسفه
۱۵	ماهیت فلسفه از نظر صاحب نظران
۱۶	تعریف و تحلیل تفکر
۱۸	انواع تفکر
۲۱	نیاز ما به فلسفه
۲۳	فلسفه لازم برای مدیران آموزشی
۲۵	خصوصیات روح فلسفی
۲۸	مفهوم ذهنیت فلسفی در مدیریت آموزشی
۲۹	تعاریف ذهنیت فلسفی
۳۰	ذهنیت فلسفی و ابعاد آن
۳۲	بعدجامعیت
۳۸	بعد تعمق
۴۱	بعد انعطاف پذیری

ب)روحیه.....	۴۹
ضرورت و اهمیت مدیریت آموزشی.....	۵۰
توانائی های مدیریت آموزشی.....	۵۲
روحیه.....	۵۳
عوامل موثر بر روحیه.....	۵۶
انواع روحیه.....	۶۰
ابعاد و سایر مولفه های روحیه.....	۶۱
رابطه روحیه با سایر خصوصیات.....	۶۳
سنجش روحیه.....	۶۵
علائم و عوامل تضعیف کننده ی روحیه.....	۶۶
پیشینه پژوهشی تحقیق.....	۶۸
تحقیقات انجام گرفته در داخل کشور.....	۶۸
تحقیقات انجام گرفته در خارج از کشور.....	۷۳
جمع بندی و نتیجه گیری.....	۷۸

فصل سوم: روش انجام پژوهش

مقدمه.....	۸۰
روش پژوهش.....	۸۰
جامعه آماری.....	۸۱
حجم نمونه و روش نمونه گیری.....	۸۱
روش های جمع آوری اطلاعات.....	۸۲
روائی و پایایی پرسشنامه ها.....	۸۳
روش های آماری تجزیه و تحلیل داده های تحقیق.....	۸۵

فصل چهارم: یافته های پژوهش

اطلاعات جمعیت شناختی مدیران.....	۸۷
اطلاعات جمعیت شناختی معلمان.....	۹۰
تجزیه و تحلیل سوال های پژوهش.....	۹۲

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۰۲	مقدمه
۱۰۳	بررسی سوال اول پژوهش و یافته های جانبی
۱۰۳	بررسی سوال دوم پژوهش و یافته های جانبی
۱۰۴	بررسی سوال سوم پژوهش و یافته های جانبی
۱۰۵	بررسی سوال چهارم پژوهش و یافته های جانبی
۱۰۶	بررسی سوال پنجم پژوهش و یافته های جانبی
۱۰۷	بررسی سوال ششم پژوهش و یافته های جانبی
۱۰۷	بررسی سوال هفتم پژوهش و یافته های جانبی
۱۰۸	بررسی سوال هشتم پژوهش و یافته های جانبی
۱۰۹	پیشنهادات کاربردی
۱۱۰	پیشنهادات جهت پژوهش آتی
۱۱۱	محدودیت ها
۱۱۲	فهرست منابع
	پیوست ها

فهرست جداول

صفحه	عنوان جدول
۸۱	جدول ۱-۳. جامعه آماری پژوهش.....
۸۲	جدول ۲-۳ حجم نمونه مورد مطالعه.....
۸۴	جدول ۳-۳. پایائی ذهنیت فلسفی و خرده مقیاس های آن.....
۸۴	جدول ۴-۳. پایائی روحیه شغلی و خرده مقیاس های آن.....
۸۷	جدول ۱-۴. توزیع فراوانی نمونه مدیران به تفکیک رشته تحصیلی.....
۸۸	جدول ۲-۴. توزیع نمونه مدیران به لحاظ سن.....
۸۸	جدول ۳-۴. توزیع نمونه مدیران به لحاظ تحصیلات.....
۸۹	جدول ۴-۴. توزیع نمونه مدیران به لحاظ سنوات خدمت.....
۹۰	جدول ۵-۴. توزیع نمونه معلمان به لحاظ رشته تحصیلی.....
۹۱	جدول ۶-۴. توزیع نمونه معلمان به لحاظ سن.....
۹۱	جدول ۷-۴. توزیع نمونه معلمان به لحاظ تحصیلات.....
۹۲	جدول ۸-۴. توزیع نمونه معلمان به لحاظ سنوات خدمت.....
۹۳	جدول ۹-۴. میزان ذهنیت فلسفی مدیران مورد مطالعه.....
۹۴	جدول ۱۰-۴. وضعیت معلمان ابتدائی در مقیاس روحیه شغلی و مولفه های آن.....
۹۵	جدول ۱۱-۴. نتیجه آزمون همبستگی پیرسون در دو متغیر ذهنیت فلسفی و روحیه شغلی معلمان.....
۹۶	جدول ۱۲-۴. ضرایب همبستگی بین روحیه شغلی معلمان و ابعاد سه گانه ذهنیت فلسفی مدیران.....
۹۷	جدول ۱۳-۴. مقایسه میزان ذهنیت فلسفی مدیران به لحاظ سن.....
۹۸	جدول ۱۴-۴. مقایسه میزان روحیه شغلی معلمان به لحاظ سن.....
۹۹	جدول ۱۵-۴. مقایسه ذهنیت فلسفی مدیران به لحاظ سنوات خدمت.....
۱۰۰	جدول ۱۶-۴. مقایسه میزان روحیه شغلی معلمان به لحاظ سنوات خدمت.....

فهرست اشکال

صفحه	عنوان شکل
۱۷	شکل ۱-۲. جنبه های مختلف تفکر.....
۵۹	شکل ۲-۲. عوامل موثر بر روحیه.....
۶۲	شکل ۳-۲. بر هم کنش متغیرهای موثر در روحیه.....

دانشگاه بوعلی سینا
مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی

عنوان: بررسی رابطه ذهنیت فلسفی مدیران آموزشی با روحیه شغلی معلمان مدارس ابتدائی دخترانه شهر همدان در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹		
نام نویسنده: لیلا سعیدیان		
نام استاد راهنما: دکتر سیروس قنبری		
نام استاد مشاور: دکتر فرهاد سراجی		
گروه آموزشی: علوم تربیتی		دانشکده: ادبیات و علوم انسانی
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد	گرایش تحصیلی: تعلیم و تربیت اسلامی	رشته تحصیلی: تاریخ و فلسفه
تعداد صفحات: ۱۱۸	تاریخ دفاع: ۱۳۸۹/۴/۲۲	تاریخ تصویب: ۱۳۸۸/۶/۲۰

چکیده:

هدف اصلی مطالعه حاضر "بررسی رابطه ذهنیت فلسفی مدیران و روحیه شغلی معلمان مدارس ابتدائی دخترانه شهر همدان در سال تحصیلی ۸۸-۸۹ بود. سوالات پژوهشی بادر نظر گرفتن ابعاد سه گانه ذهنیت فلسفی مدیران یعنی جامعیت، تعمق و انعطاف پذیری و روحیه شغلی معلمان و با توجه به متغیرهای چون سنوات خدمت و سن مدیران و معلمان مطرح و بررسی شد. روش تحقیق مورد استفاده، روش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری در این پژوهش عبارت است از کلیه مدیران و معلمان مدارس ابتدائی دخترانه شهر همدان که از این جامعه تعداد ۵۲ مدیر و ۲۶۰ نفر معلم با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند. برای جمع آوری داده های مورد نیاز پژوهش از نوع پرسشنامه ی ذهنیت فلسفی مدیران و پرسشنامه روحیه شغلی معلمان استفاده شده است. ضریب پایایی با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۶ برای پرسشنامه ذهنیت فلسفی و ۰/۸۲ برای پرسشنامه روحیه بدست آمد. تجزیه و تحلیل داده های تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS در دو سطح آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس یک طرفه) صورت گرفت. یافته های پژوهش نشان داد: میزان ذهنیت فلسفی مدیران بالاتر از سطح متوسط می باشد، همچنین میزان روحیه شغلی معلمان نیز بالاتر از سطح متوسط می باشد و بین ذهنیت فلسفی مدیران با روحیه شغلی معلمان رابطه معنی دار و مثبت وجود دارد و با افزایش ذهنیت فلسفی مدیران، روحیه شغلی معلمان نیز افزایش می یابد و همچنین بین هر یک از ابعاد ذهنیت فلسفی مدیران با روحیه معلمان رابطه وجود دارد اما بین میزان ذهنیت فلسفی مدیران و روحیه معلمان به لحاظ سن و سنوات خدمت تفاوت معنادار مشاهده نشد.

واژه های کلیدی: فلسفه، ذهنیت فلسفی، روحیه شغلی، مدیران، معلمان

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است و از این رو، زمانی که گروهی از مردم گرد هم می آیند مجموعه ای از کارکردها، باورها، هنجارها و ارزش ها میان آنها پدیدار می شود که بر شیوه ی رفتار آنها اثر می گذارد. مدارس از ارکان اصلی نهاد وسیع آموزش و پرورش هستند که به منظور اشاعه تعلیم و تربیت به وجود آمده اند، مدیران و معلمان از عناصر اصلی این سازمان آموزشی هستند که بدون آمادگی های لازم آنان دسترسی به اهداف آموزش و پرورش آسان نخواهد بود (عباس زاده، ۱۳۸۴: ۹۰). عنصر مدیریت زمینه و شرط لازم را برای فعالیت کلیه اعضاء و عناصر سیستم فراهم می سازد، بنابراین دوام و بقا هر سیستم در گرو مدیریت است و نیاز به مدیریت در هدایت سازمان جهت دستیابی به اهداف، امری انکارناپذیر است. توانائی فکری مدیران در جهت بهبود روحیه معلمان و بهبود کیفیت آموزشی از وظایف انکارناپذیر آنان محسوب می شود. تفکر منطقی اساس کار مدیریت است، تفکر منطقی مدیر حاصل داشتن ذهنیت فلسفی است (میرکمالی، ۱۳۷۸: ۱۰۱). ذهن فلسفی به مدیر بینش و دانش می دهد تا در مواجهه با مسائل سازمان از تنگ نظری، خود محوری و یک جانبه نگری مصون بماند، همچنین به او کمک می کند تا با شناخت و معرفت لازم درباره امور سازمان به طور منطقی تصمیم بگیرد (سیف هاشمی، ۱۳۸۲). نیروی انسانی از ارزشمندترین سرمایه های سازمان های آموزشی است، بدین ترتیب مدیران با برخورداری از ذهنیت فلسفی می توانند کلیه مسائل و امور درون سازمان را درک کنند و با ربط امور جاری و جزئی به همدیگر سازمان را به صورت تصویر بزرگ در بگیرند و با داشتن تفکر علمی محیطی همراه با تفاهم ایجاد کنند تا روحیه معلمان بالاتر رود و احساس امنیت و رضایت کنند (زارع، ۱۳۸۵).

بیان مسأله

پیشرفت روز افزون ابعاد مختلف جامعه بشری در گرو خلق اندیشه های نو و تحول در نظام آموزش و پرورش است. در واقع امروزه آموزش و پرورش به عنوان اساسی ترین عامل رشد و توسعه همه جانبه کشورها نقش حیاتی پیدا کرده است. با توجه به این واقعیت که مسئولیت مدیران آموزشی به طور روز افزون بیشتر، حساس تر و رسالت آن ها خطیر تر شده است؛ اندیشمندان تعلیم و تربیت معتقدند که بدون داشتن ذهنیت فلسفی، مدیریت و رهبری موفقیت آمیز یک سازمان آموزشی امکان پذیر نیست (خورشیدی، ۱۳۷۹: ۳۶).

اسمیت برای ذهن فلسفی ۳ بعد جامعیت، تعمق و انعطاف پذیری قائل شده است. او در یک تحقیق مدیران را از لحاظ سه ویژگی ذهن فلسفی با هم مقایسه کرد و به این نتیجه رسید: مدیری که در تفکر خود جامع، عمیق و انعطاف پذیر باشد، در اعمال خود نسبت به مدیری که تفکرش فاقد چنین کیفیتی باشد تأثیر متفاوت دارد (زکی، ۱۳۷۷: ۹۲).

دنیای امروز دنیای سازمان هاست و متولیان این سازمان ها انسان ها هستند. مدیران، اهداف سازمانی را از طریق نیروی انسانی سازمان تحقق می بخشند. از جمله اصلی ترین منابع انسانی در مدارس، معلمان هستند که عملکرد آن ها تحت تأثیر عوامل گوناگونی قرار دارد. یکی از عوامل مهمی که عملکرد معلمان مدارس را تحت تأثیر قرار می دهد، روحیه آنان است. یکی از عوامل عمده تأثیر گذار در روحیه معلمان، مدیران و ذهنیت فلسفی آنان است.

وایلز روحیه را واکنشی، عاطفی و ذهنی شخص نسبت به کار و حرفه اش می داند. بنا براین روحیه، کیفیتی است ناپیدا که نمی توان آن را آشکار دید بلکه می توان آن را با نگرش دقیق رفتار افراد، معین و مشخص کرد (وایلز به نقل از طوسی، ۱۳۷۶: ۴۱).

به نظر دیویس، روحیه شیوه برداشت افراد و گروه ها از محیط کارشان و گرایش آنها به تلاش و

همکاری قلبی برای تحقق اهداف سازمانی است (رحیمی و توتونچیان، ۱۳۶۵: ۸۹)

تحقیقاتی نظیر ایمانزاده (۱۳۸۳)، احمدی فرد (۱۳۸۳)، سراوانی (۱۳۸۷)، هاشمی (۱۳۷۲)، بندلی زاده

(۱۳۷۶) به مطالعه رابطه ذهنیت فلسفی با کارآیی و عملکرد مدیران پرداخته‌اند. علی رغم اهمیت ذهنیت

فلسفی مدیران و رابطه آن با روحیه معلمان، پژوهشگران در کشورما کمتر به این موضوع پرداختند. در

این پژوهش محقق درصدد آن است که در چهارچوب دیدگاه علمی اسمیت در زمینه ی ذهنیت فلسفی

و دیدگاه گتزلز و گوپادر زمینه ی روحیه به این سوالات پاسخ علمی بدهد:

- میزان ذهنیت فلسفی مدیران مدارس ابتدایی دخترانه شهر همدان چقدر است؟

- وضعیت روحیه معلمان این مدارس چگونه است؟

- آیا رابطه ی بین ذهنیت فلسفی مدیران و روحیه معلمان وجود دارد؟

اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

عصر ما عصر شتاب، عصر دگرگونی و تغییر است. موج این تغییرات زندگی همه ما را نیز تحت تاثیر قرار می دهد. از این رو جامعه ای در جهت سازگاری با تغییرات پیشتاز خواهد بود که از نیروی انسانی ماهر متخصص و مدیریتی کار آمد و کارمندانی با روحیه بالا برخوردار باشد. در جهان کنونی، علم و تکنولوژی، به طور سریع پیشرفت نموده و مدیریت در این تحول نقش کلیدی بر عهده دارد. هر چند کشورهای توسعه یافته فاصله زیادی با کشورهای دیگر دارند اما به منظور جبران این فاصله ها لازم است اصلاح و تجدید نظر اصولی در سیستم علمی - آموزشی انجام گیرد و با بهره گیری از نتایج تحقیقات خط مشی های مناسب برای آماده سازی مدیران لایق، کارآمد، متخصص و آگاه به علم مدیریت در یک زمینه وسیع اتخاذ گردد. (هاشمی، ۱۳۷۲).

آموزش و پرورش امروزه نقش اساسی در رشد و توسعه سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع بشری ایفا می کند. با توجه به نقش حیاتی این نهاد اجتماعی به ویژه تاثیر آن در سرنوشت شغلی و جایگاه اجتماعی افراد جامعه، امروزه مورد توجه و اقبال حجم عظیم و وسیعی از مردم قرار گرفته است. بی شک در ایفای نقش حیاتی نظام آموزش و پرورش در هر کشوری مدیران مدارس از جایگاه خاصی برخوردارند و مدیرانی می توانند کارآمد و اثربخش باشند که از ویژگیهای خاصی همچون تخصص، تجربه، خلاقیت و ذهنیت فلسفی لازم برخوردار باشند. مدیران آموزشی با داشتن این توانمندی ها می توانند زمینه ی لازم را جهت انجام موثر وظایف نیروی انسانی به ویژه معلمان در مدارس فراهم سازند. با توجه به نقش کلیدی آموزش و پرورش در پیشرفت جوامع امروزی و تاثیر مدیران مدارس در چگونگی کیفیت انجام آن، مطالعه خصایص مختلف مدیران مدارس و رابطه ی آن با عوامل اثر گذار بر عملکرد کارکنان مدرسه همچون روحیه معلمان بسیار پر اهمیت و ضروری می باشد.

اهداف و سؤالات تحقیق

۱) شناسایی رابطه‌ی بین ذهنیت فلسفی مدیران آموزشی با روحیه شغلی معلمان مدارس ابتدایی دخترانه شهر همدان.

۲) ارائه پیشنهادها و توصیه های علمی مبتنی بر یافته های پژوهش به مسئولین آموزش و پرورش، مدیران و معلمان مدارس.

اهداف جزئی:

۱) تعیین میزان ذهنیت فلسفی مدیران.

۲) تعیین وضعیت روحیه شغلی معلمان.

۳) تعیین رابطه‌ی بین ذهنیت فلسفی مدیران مدارس با روحیه شغلی معلمان آن ها.

۴) تعیین رابطه‌ی بین روحیه شغلی معلمان و هر یک از ابعاد ذهنیت فلسفی مدیران.

۵) مقایسه‌ی میزان ذهنیت فلسفی مدیران به لحاظ سن و سنوات خدمت.

۶) مقایسه‌ی وضعیت روحیه معلمان به لحاظ سن و سنوات خدمت.

سؤالات تحقیق

۱) میزان ذهنیت فلسفی مدیران مدارس ابتدایی شهر همدان چقدر است؟

۲) روحیه معلمان مدارس ابتدایی شهر همدان چگونه است؟

۳) آیا بین میزان ذهنیت فلسفی مدیران و روحیه ی معلمان مدارس ابتدایی رابطه وجود دارد؟

۴) آیا بین روحیه شغلی معلمان و هر یک از ابعاد ذهنیت فلسفی مدیران رابطه وجود دارد؟

۵) آیا بین میزان ذهنیت فلسفی مدیران به لحاظ سن تفاوت وجود دارد؟

۶) آیا وضعیت روحیه ی معلمان به لحاظ سن متفاوت است؟

۷) آیا بین میزان ذهنیت فلسفی مدیران به لحاظ سنوات خدمت تفاوت وجود دارد؟

۸) آیا وضعیت روحیه معلمان به لحاظ سنوات خدمت متفاوت است؟

تعریف واژه ها و اصلاحات تحقیق

تعریف مفهومی

ذهنیت فلسفی عبارت است از «عادات و ارزشگذاری صحیح و کاربرد توانائی‌ها و آمادگی‌های مدیر در

امور سازمان».. اسمیت^۱ ذهنیت فلسفی را توانائی و ویژگی‌های ذهن می‌داند که به تفکر صحیح فرد

کمک می‌کند و او را وادار به قضاوت‌های صحیح می‌کند. (اسمیت، به نقل از بهرنگی، ۱۳۸۲: ۶۰).

شرفی، ذهن فلسفی را تفکر فلسفی معنا کرده و برای آن سه کارکرد قائل شده است که عبارتند از:

۱. کارکرد نظری، به معنای آن که فرد چارچوبی برای اندیشه‌های خود بیابد و به آنها نظامی خاص

ببخشد.

۲. کارکرد تحلیلی، به این معنی که فرد مفاهیم و واژه‌ها را مورد تفسیر مجدد قرار دهد.

۳. کارکرد دستوری، یعنی فرد برای بایدها و نبایدها معیارهای ارزش گذاری مناسب ایجاد کند (شرفی،

۱۳۸۱: ۳۱-۲۸).

منظور از ذهنیت فلسفی همان طرز تفکر صحیح علمی است. که از سه بعد جامعیت^۲، تعمق^۳ و

انعطاف^۴ پذیری تشکیل شده است. (شریعتمداری، ۱۳۸۰: ۳۲).

---

1. esmit

2. comprehensiveness

3. penetration

4. Flexibility

نشانه های بعد جامعیت عبارت است از: مشاهده امور خاص با توجه به ارتباط آنها به یک زمینه وسیع، ارتباط دادن مسائل حاضر به هدفهای دور، به کار بردن قوه تعمیم، توجه به جنبه‌های نظری.

نشانه های بعد تعمق عبارت است از: مورد سوال قرار دادن آنچه را که دیگران مسلم و جدید تلقی می‌کنند، کشف امور اساسی و بیان آنها در هر موقعیت، توجه به اشارات و امور مربوط به جنبه‌های اساسی در هر موقعیت، قضاوت و حکم را به روش فرضیه‌ای _مقیاسی قرار دادن.

نشانه های بعد انعطاف پذیری عبارت است از: رها ساختن خود از جمود روانی، ارزش‌سنجی افکار و نظریات بدون توجه به منبع آنها، توجه به مسائل مورد بحث از جهات متعدد، پذیرفتن نظریه‌ها یا قضاوت‌های موقتی و شرطی و علاقه به اخذ تصمیم در مواقع مبهم.

تعریف روحیه:

روحیه به شرایط احساس گروهی اطلاق می‌شود که هدفهای مشخص و معلومی دارد و این اهداف در مقاصد فردی مهم تلقی می‌شود. زمانی که در حصول هدفها اعتماد و اطمینان باشد، فرد تحت سرپرستی به وسایل تحقق هدف، به رهبران و همکاران و سرانجام خودش اعتماد پیدا می‌کند (دانیل گریفیت، به نقل از بخشی، ۱۳۷۳: ۱۷۰).

روحیه احساسی است که یک کارگر درباره‌ی شغل خود دارد، که مبتنی بر مشاهدات او در سازمان است و اینکه چه مقدار از توقع و نیازهای او در جلسات سازمان مدنظر است (wood&mccrathy,2002).

مولفه‌های روحیه:

ابعاد سه گانه روحیه عبارت است از: ۱. تعلق پذیری ۲. عقلانیت ۳. همانندی.

تعلق نشانگر پندار و احساس دارنده نقش است در این باره که نقش محول شده وی را خشنود خواهد ساخت؛ زیرا انتظارات نهادی با نیازهای فردی وی همسو است، در این حالت وی در انجام وظایف خود رضایت حاصل کرده، بر اثر آن به سازمان خود احساس بستگی و تعلق خواهد کرد.

عقلانیت، دلالت دارد بر وجود یک رابطه منطقی و عقلانی میان انتظارات و هدف های سازمان. به عبارت دیگر، انتظارات نقش سازمانی فرد تا چه حد برای دستیابی به هدف های سازمانی مناسب و مقتضی است.

همانندی اشاره دارد به توافق میان هدف های سازمان با ارزش ها، هدفها و نیازهای شخصی فرد (علاقبند، ۱۳۸۶: ۱۵۲).

تعاریف عملیاتی:

منظور از ذهنیت فلسفی در این تحقیق، نمره ای است که آزمودنی از پرسشنامه ذهنیت فلسفی به دست می آورد، که شامل ۳۰ سوال است.

منظور از بعد جامعیت در این تحقیق، نمره ای است که آزمودنی از پاسخ به سوالات مربوط به بعد جامعیت پرسشنامه ذهنیت فلسفی به دست می آورد.

منظور از بعد تعمق در این تحقیق، نمره ای است که آزمودنی از پاسخ به سوالات مربوط به بعد تعمق پرسشنامه ذهنیت فلسفی به دست می آورد.

منظور از بعد انعطاف پذیری در این تحقیق، نمره ای است که آزمودنی از پاسخ به سوالات مربوط به بعد انعطاف پذیری پرسشنامه ذهنیت فلسفی به دست می آورد.

منظور از روحیه در این تحقیق، نمره ای است که آزمودنی از پاسخ به سوالات پرسشنامه روحیه شغلی به دست می آورد، که شامل ۱۹ سوال است.